

ные экономические взаимоотношения характеризуются непредсказуемостью и быстрыми изменениями, а организационная культура, напротив, тяготеет к стабильности. В этом контексте актуальным становится понимание (с учетом психологической составляющей) возможных методов изменений в развитии организационной культуры, которые являются целесообразными учитывая современные реалии.

Ключевые слова: организационная культура, организационное развитие, ценности, этика, изменения.

Zabolotna V. PSYCHOLOGICAL METHODS OF CHANGE MANAGEMENT IN ORGANIZATIONAL CULTURE DEVELOPMENT

Importance of organizational culture becomes obvious, when we examine unity between a culture and corporate strategy. Modern economic mutual relations could be characterized as unforeseeable and those, that experience rapid changes. Organizational culture, in opposite, gravitates to stability. In this context the understanding of possible methods of changes (taking into account a psychological constituent) in organizational culture development, which serves modern realities, become actual.

Keywords: organizational culture, organizational development, values, ethic, changes.

УДК 004.946:172.16

Засєкін А. А. (м. Луцьк)

МЕТОДОЛОГІЯ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОЇ ТЕОРІЇ У ДОСЛІДЖЕННІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІРТУАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ

У статті висвітлено результати теоретичного її емпіричного вивчення особистісних трансформацій в умовах віртуального спілкування. В основу теоретичного і емпіричного вивчення покладено методологію культурно-історичної теорії. Результати емпіричного вивчення свідчать про тісний взаємозв'язок віртуального спілкування з емоційною сферою особистості.

Ключові слова: віртуальне спілкування, віртуальне особистість, культурно-історична теорія, методологія, особистісні трансформації.

Постановка проблеми. Операціоналізація поняття віртуального спілкування на теоретичному рівні з необхідністю передбачає розгляд ідей стосовно категорій спілкування і комунікації у психології. У радянській і українській психології існує стійка традиція вивчення спілкування як суто психологічного феномену, що охоплює три основні складові: перцептивну, комунікативну і інтерактивну. З цього погляду спілкування трактується як значно ширше явище ніж власне комунікація. Не заглиблюючись у природу, структуру та функції спілкування, зробимо лише основні узагальнення стосовно провідних ліній дослідження цього явища в радянській і українській психології.

Найважливіші теоретичні засади спілкування як соціально-психологічного явища викладено у працях Б. Г. Ананьєва, О. О. Бодальова, Л. С. Виготського, Г. С. Костюка, О. М. Леонтєва, Б. Ф. Ломова, С. Д. Максименка, С. Л. Рубінштейна, Т. Д. Щербан та інших, які розглядали спілкування як самостійну і одну з найважливіших сфер особистісного буття людини, що визначається особливостями пізнавальної, емоційної та мотиваційної сфер, як процес міжособистісної взаємодії у мікро і макро-соціальних середовищах, як чинник успішної соціалізації особистості.

Аналіз літератури з проблеми психології спілкування [1; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12] дає змогу виділити такі основні аспекти. Спілкування тлумачиться як

обмін інформацією та емоційний вплив на співрозмовника. У спілкуванні визначають такі аспекти: зміст, ціль та засоби. Зміст спілкування – це та інформація, яка передається від однієї особи до іншої в процесі міжіндивідуальних контактів. Мета спілкування – це те, за чого породжується цей процес. Засоби інформації – це способи кодування, передачі, обробки та декодування інформації. Відповідно до змісту, цілі та засобів спілкування існують його різновиди. Так, відповідно до змісту визначають матеріальне (обмін продуктами діяльності), когнітивне (обмін знаннями), кондиційне (обмін психічними та фізіологічними станами), мотиваційне (обмін цілями, потребами), діяльнісне (діями, вміннями, навичками).

За цілями спілкування поділяється на біологічне (спілкування необхідне для підтримки та розвитку організму), соціальне, що спрямоване на зміцнення міжособистісних контактів та особистісне зростання індивіда. За засобами спілкування поділяється на безпосереднє та опосередковане, пряме та непряме. Безпосереднє спілкування здійснюється за допомогою природних органів (руки, голова, голосові зв'язки). Опосередковане пов'язане з використанням спеціальних засобів та знарядь для обміну інформації (знакові системи, телебачення тощо). Пряме спілкування передбачає особистісні контакти та безпосереднє сприйняття співрозмовниками одне одного. Непряме спілкування здійснюється через посередників, функцію яких відіграють інші люди.

Серед видів спілкування також виділяють ділове, особистісне, інструментальне та цільове. Ділове включене у процес спільної діяльності та слугує для підвищення її продуктивності. Особистісне, навпаки, сконцентроване на психологічних проблемах внутрішнього характеру, які інтимно та глибоко торкаються людини. Інструментальне спілкування не є самоціллю, не стимулюється індивідуальною потребою, а переслідує якусь іншу мету окрім задоволення потреби у спілкуванні. Цільове спілкування слугує засобом задоволення специфічної потреби у спілкуванні. Найважливішими видами спілкування є вербальне та невербальне спілкування.

Важливим у контексті нашого дослідження є зіставлення понять спілкування та комунікації. Ми повністю погоджуємося з думкою М. М. Слюсаревського про те, що на сучасному етапі розвитку соціальної психології на часі є ототожнення понять спілкування та комунікації з огляду на такі причини [9]. По-перше, у зарубіжній психології немає поняття спілкування, останнє є зразком суто радянської традиції. По-друге, синонімізація цих понять дасть змогу уніфікувати не лише зарубіжні і вітчизняні підходи до дослідження спілкування (комунікації), а і різні школи – когнітивну, соціально-когнітивну, культурно-історичну тощо. Вчений послуговується поняттям комунікації і тлумачить її як взаємоспрямований процес передавання і приймання інформації суб'єктами взаємодії, активний взаємобмін інформацією.

Попри існування наукової літератури з проблеми віртуальної комунікації, відсутні чіткі критерії для її порівняння з реальним спілкуванням, а також шляхи вивчення особистісного змінювання у віртуальному просторі. **Метою цієї статті** є виявлення ідей культурно-історичної теорії як методології дослідження особистості в умовах віртуального спілкування на теоретичному і емпіричному рівнях. Спробуємо виділити основні характеристики віртуального спілкування на основі видів спілкування відповідно до мети, змісту та засобів, виділених нами на початку параграфу. Відповідно до змісту віртуальне спілкування може мати такі ж види як і реальна комунікативна взаємодія, когнітивне (обмін знаннями), кондиційне (обмін психічними та

фізіологічними станами), мотиваційне (обмін цілями, потребами), діяльнісне (діями, вміннями, навичками). На наш погляд, меншою мірою вираженим є кондиційне спілкування, адже в реальній комунікативній взаємодії механізм емоційного зараження діють набагато сильніше внаслідок ефекту присутності. Також відсутнім є матеріальне спілкування. Обмін ментальними продуктами діяльності (розв'язком певної задачі, знаходженням шляхів вирішення проблеми) належить до когнітивного виду спілкування.

За цілями віртуальне спілкування є суто соціальним, що спрямоване на зміцнення міжособистісних контактів та особистісне зростання індивіда. За засобами віртуальне спілкування є опосередкованим, що здійснюється з допомогою Інтернет мережі та непряме, оскільки комунікант-співрозмовник не є в полі зору. Серед видів віртуального спілкування також можна виділити ділове, особистісне, інструментальне та цільове. Слід зазначити, що ділове спілкування посідає важливе місце серед інших видів. Так, багато людей розглядають Інтернет як засіб вирішення важливих організаційних проблем, ведення бізнесу. Вихід в Інтернет є необхідною умовою для будь-якої сучасної організації для досягнення академічних, навчальних, бізнесових, аналітичних, професійних цілей. Як особистісне віртуальне спілкування зумовило вчинення поняття віртуального етикету, оскільки зростання особистості можливе лише за умови дотримання етичних вимог. Віртуальний етикет тлумачиться як нететикет. Цільове і інструментальне спілкування, визначається, передусім, основними засобами, які охоплює віртуальне спілкування.

Розглянемо найбільш частотні в ужитку засоби більш докладно.

- E-mail – найбільш універсальний засіб для ділового спілкування та побудови міжособистісних відносин у віртуальній взаємодії. Електронну пошту часто порівнюють зі звичайною поштою, водночас вона долає просторово-часову відірваність дуже швидко і має дуже лаконічний характер.

- Конференція (найбільша з них Usenet) об'єднує велику кількість комп'ютерів у світі, Цей засіб є також принагідним для ділового спілкування, оскільки є високо інформативним.

- Програма ICQ дає змогу знайти людину та спілкуватися з нею в режимі on-line в реальному часі. Ця програма більшою мірою спрямована на особистісне спілкування.

- Соціальні мережі (Twitter, Facebook та інші) спрямовані більшою мірою на особистісне спілкування, хоча часто мають і інформативний характер.

- Skype як програмне забезпечення Інтернет-телефонії часто використовується для ведення ділового спілкування.

Основні відмінності віртуального і реального спілкування виділено у таблиці 1.

Таблиця 1

Відмінності у реальному та віртуальному спілкуванні

Критерії класифікації видів спілкування	Види реального спілкування	Види віртуального спілкування
Зміст	Матеріальне, когнітивне, кондиційне, мотиваційне, діяльнісне	Когнітивне, мотиваційне, діяльнісне
Цілі	Біологічне, соціальне	Соціальне

Засоби	Безпосереднє, опосередковане, пряме, непряме	Опосередковане, непряме
Інші критерії	Ділове, особистісне, інструментальне та цільове.	Ділове, особистісне, інструментальне та цільове.

Таким чином, реальне спілкування відповідно до виділених критеріїв для класифікації, є значно багатшим за віртуальне. Водночас, віртуальне спілкування дає змогу долати просторову відірваність для обміну інформації і реалізації цілей спілкування. Результати аналізу досліджуваної проблеми дають змогу дійти висновків про те, що віртуальне спілкування бере свої витoki у загальній комунікативній взаємодії між людьми, яка згодом набирає своєї специфіки у змісті, засобах, цілях і функціях. Результати теоретичного аналізу віртуального спілкування як такого, що має свою специфіку відповідно до цілі, змісту і засобів, а також впливу віртуального спілкування на особистість, дають змогу дійти висновку про те, що в умовах кібер-простору твориться і специфічна особистість – віртуальна.

О. Г. Асмолов зазначає, що попри важливість ґрунтового наукового розуміння природи віртуальної особистості, спостерігається відсутність комплексних досліджень з цієї проблеми [1]. На думку вченого, першочерговим завданням у дослідженні конструкту «я-медіа» є вибір методології, як останню автор пропонує культурно-історичну теорію. Окрім цього науковець аналізує поняття, які є релевантними до віртуального спілкування. До таких понять належать віртуальний світ, віртуальна особистість, віртуальна платформа, віртуальна ідентичність. Слід зазначити, що основним особистісним конструктом, який найбільше досліджений з позиції віртуального спілкування, є особистісна ідентичність та її творення у віртуальному світі.

Розглянемо основні положення культурно-історичної теорії як методологію дослідження особистісних трансформацій в умовах віртуального спілкування. Найбільша відповідність культурно-історичної теорії проглядається у контексті дискурсивної наукової парадигми. Ґрунтовний аналіз дискурсивної парадигми, яка у багатьох аспектах є дотичною до культурно-історичної теорії Л. С. Виготського, здійснюється у працях Л. В. Засекіної [4; 5]. Вчена зазначає, що на сучасному етапі розвитку психологічної думки дедалі помітнішою стає тенденція зміщення акцентів із когнітивного підходу до дослідження особистості, свідомості, психіки як центральних категорій психології до дискурсивного підходу, основоположною ідеєю якого є взаємозумовленість елементів діади “соціум–особистість”. З позиції цієї діади прояви життя особистості розглядаються у контексті соціальної взаємодії. У порівнянні з когнітивним, дискурсивний підхід тлумачить суть розумових конструктів не через універсальні дії, що ґрунтуються на стійких категоріальних утвореннях (фреймах, схемах, схематах, скриптах, сценаріях), а через міжособистісну взаємодію, що визначається конкретним національно-культурним простором і відповідним контекстом.

Засекіна Л. В. іменує дискурсивну психологію, як і когнітивну, революцією і парадигмою, є не лише результатом плідної праці сучасних науковців, а й беруть початок у класиці вітчизняної психології, представлені в працях Л. С. Виготського [5].

Л. С. Виготський у своїй теорії робить акцент на соціальній опосередкованій природі психіки людини. Опосередкованість психіки визначається мовою, яка як знакова система є сукупністю важливих психологічних знарядь

для соціальної взаємодії. Тому вивчити психіку можна лише встановивши механізм її опосередкованості через функціонування мови. Найважливішою ідеєю культурно-історичної теорії Л.С. Виготського є інтеріоризованість психічних утворень, які проходять кілька стадій від екстеріоризованих дій. Інтеріоризовані психічні структури завжди визначаються соціальною взаємодією, саме остання задає вектор здійснення інтеріоризації. У цьому положенні культурно-історична теорія збігається із сучасним підходом дискурсивної парадигми – соціальним конструкціонізмом. Відповідно до цього підходу особистість та соціум – не апріорні категорії, а інтерактивні конструкти, що утворюються дискурсивно завдяки наявності актуальних соціальних дискурсивних практик у суспільстві.

Основоположним поняттям є порядок дискурсів, який устанавлюється внаслідок їх боротьби. Ґрунтовний аналіз змісту цих дискурсів дає змогу встановити межі кожного з них, а також виявити панівний дискурс, який, за умови підкріплення ЗМІ, виражає домінуючу суспільну практику. Соціальний конструкціонізм як яскраве вираження дискурсивної парадигми чільним принципом уважає конструювання особистості у конкретних умовах її життєздійснення [5]. Таким чином, послуговуючись ідеями соціального конструкціонізму, можна стверджувати, що перебуваючи в умовах віртуального спілкування, конструюється особлива особистість – віртуальна.

Подібної думки дотримується О.Г. Асмолов, у медіа-просторі спостерігається входження віртуального простору в особистісний простір: «...це означає, що не лише ми вриваємося у віртуальний світ своєю ідентичністю, а й віртуальний світ вривається у нас, добудовуючи і перебудовуючи простір нашого Я» [1, с. 13].

Серед основних принципів, які підпорядковуються логіці дискурсивної парадигми та соціального конструкціонізму, вважаємо принцип єдності свідомості і діяльності, а також принцип системності. Відповідно до принципу єдності свідомості і діяльності, віртуальне спілкування розглядаємо як своєрідний вид віртуальної діяльності, що складається із низки дій, спрямованих на обробку інформації. Важливою думкою у використанні цього принципу є ідея О. М. Леонтьєва про значеннєву природу людської свідомості, її смислову сутність, яка дає змогу відображати світ як значення значення [7]. Продовжуючи цю ідею, можна припустити, що віртуальна свідомість вже характеризується потрійністю значення, адже за О. Г. Асмоловим, виклад подій у віртуальному просторі – це конструкція оточуючого світу, яка вже охоплює не лише цей світ, а й нас самих [1, с. 11]. Таким чином, у віртуальному спілкуванні як своєрідної форми діяльності відображається своєрідна форма свідомості, що спершу відображає фізичний світ, по-друге, фіксує це відображення у мовні значення, а по-третє, пропускаючи ці значення крізь призму особистості, викладає їх у віртуальному просторі. З цього погляду, за О. Г. Асмоловим, кожна віртуальна особистість – це свого роду журналіст, провідна ідея якого кваліфікована робота з інформацією. Конструювання віртуального Я завжди потребує активного пошуку інформації для її адекватної передачі в Інтернет-простір.

Принцип системності, за С. Д. Максименко, передбачає розгляд будь-якого психічного явища як системного цілого [9]. Важливим при цьому є вибір системи, у межах якої психічне явище вивчається. Відповідно до цього принципу особистісні трансформації в умовах віртуального спілкування слід вивчати з урахуванням особистості як складної системи, що утворюється взаємодією пізнавальної, мотиваційної і емоційної сфер.

Таким чином, використання культурно-історичної теорії у вивченні особистості в умовах віртуального спілкування втілюються у рівні методології запропонованого дослідження (див. табл. 2).

Таблиця 2

Методологія дослідження особистісних трансформацій в умовах віртуального спілкування

Рівні методології	Зміст методології	Основні ідеї
Вищий філософський рівень	Дискурсивна парадигма	Психіка віртуальної особистості має опосередкований характер через вплив на неї актуальних віртуальних дискурсивних практик
Рівень загальнонаукових підходів	Соціальний конструкціонізм	Особистість твориться простором, у якому відбувається віртуальне спілкування
Рівень конкретнонаукових принципів	Принцип свідомості і діяльності; принцип системності	Віртуальне спілкування – це своєрідна діяльність, яка відображає особливості свідомості особистості у кіберпросторі; особистісні трансформації мають системний характер і супроводжуються змінами в пізнавальній, емоційній і мотиваційній сферах

Вищевикладені рівні методології зумовили логіку конкретних технік і методик дослідження.

Емпіричне дослідження та його результати. Для діагностики особистісних трансформацій в умовах віртуального спілкування використовувалася методика К. Янг для визначення ступеня Інтернет залежності, методики для діагностики особистості на уникнення невдачі та досягнення успіху Елерса, методика рівня тривожності Тейлора, методика диференціальної діагностики депресивних станів Зунге, методика діагностики рівня агресивності Ассингера. Таким чином, дослідження особистості, яка часто перебуває у віртуальному просторі, охоплювала системне поєднання емоційних і мотиваційних особливостей. У дослідженні взяло участь 206 осіб – студентів Волинського інституту економіки та менеджменту, Волинського національного університету імені Лесі Українки. Таким чином, методом випадкового відбору було сформовано вибірку студентів, які навчаються в установах приватної і державної форм власності, віком від 18 до 22 років. Статевий розподіл вибірки складається зі 106 осіб жіночої статі та 100 осіб – чоловічої статі. Для зіставлення показників Інтернет залежності та мотиваційних і емоційних характеристик особистості використовувався кореляційний аналіз з допомогою коефіцієнта Пірсона. Результати викладено у таблиці 3.

Таблиця 3

Особливості взаємозв'язку показників Інтернет залежності з мотиваційними і емоційними характеристиками юнаків

№ з/п	Емоційні та мотиваційні характеристики особистості	r Пірсона
1	Тривожність	0,374**
2	Депресія	0,413**
3	Агресивність	-0,056

4	Досягнення успіху	0,002
5	Уникнення невдачі	-0,076

Як видно з таблиці, спостерігаються значущі показники кореляційного зв'язку між ступенем Інтернет-залежності та тривожністю і депресією. Водночас, непомітним є зв'язок Інтернет-залежності з мотивацією досягнення успіху і уникнення невдачі. Отримані результати узгоджуються з існуючою думкою про природу Інтернет-залежності як психічного розладу, який має іншу, не пов'язану з віртуальним спілкуванням першопричину. До таких першопричин, передусім, належать тривожні і депресивні розлади. Процедура кореляційного аналізу не дає змогу встановити особливості каузальності у явищі Інтернет-залежності та відповідних емоційних розладах особистості. Оскільки першопричиною, може бути як надлишкове віртуальне спілкування, так і навпаки, емоційні розлади особистості. Достовірним залишається факт взаємозв'язку негативних емоційних станів з Інтернет-залежністю особистості. Важливим залишається питання про існування межі, за якою віртуальне спілкування перетворюється у психічну залежність особистості.

Результати теоретичного і емпіричного осмислення проблеми особистісних трансформацій дають змогу дійти висновку про те, що культурно-історична теорія слугує потужною методологічною основою для вивчення віртуальної особистості і віртуального спілкування. Культурно-історична теорія задає вектор теоретичного осмислення і експериментально-діагностичного вивчення особистості в умовах віртуальної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Ананьев Б.Г.* Человек как предмет познания / Б.Г. Ананьев. – СПб.: Питер, 2001. – 282 с.
2. *Асмолов А.Г.* От Мы-медиа к Я-медиа трансформации идентичности в виртуальном мире / А.Г. Асмолов, Г.А. Асмолов // Вопросы психологии. – № 3. – 2009. – С. 3–15.
3. *Выготский Л.С.* Мышление и речь / Л.С. Выготский. – М.: Лабиринт, 2001. – 368 с.
4. *Засекина Л.В.* Дискурсивная психология в парадигме когнитивной науки / Л.В. Засекина // Вісник Харківського національного університету. – 2001. – № 520. – Вип. 3. – С. 69–73.
5. *Засекина Л.В.* Психолінгвістична діагностика / Л.В. Засекина, С.В. Засекін. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2008. – 187 с.
6. *Костюк Г.С.* Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості / Г.С. Костюк. – К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
7. *Леонтьев А.Н.* Избранные психологические произведения / Под общ. ред. В.В. Давыдова, В.П. Зинченко и др. – В 2-х томах. – Т.2. – М.: Педагогика, 1983. – 391 с.
8. *Ломов Б.Ф.* Методологические и теоретические проблемы психологи / Б.М Ломов – М.: Наука, 1984. – 444 с.
9. *Максименко С.Д.* Генетическая психология (методологическая рефлексия проблем развития в психологи) / С.Д. Максименко. – М.: Рефл-бук, К.: Ваклер, 2000. – 320 с.
10. *Основи соціальної психології: навч. посібник* / За ред. М.М. Слюсаревського. – К.: Міленіум, 2008. – 495 с.
11. *Рубинштейн С.Л.* Основы общей психологи / С.Л. Рубинштейн. – В 2-томах. – Т.1. – М.: Педагогика, 1989. – 488 с.
12. *Щербан Т.Д.* Психологія навчального спілкування: Монографія / Т.Д. Щербан. – К.: Міленіум, 2004. – 346 с.

**Засєкин А. А. МЕТОДОЛОГИЯ КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОЙ ТЕОРИИ
В ИССЛЕДОВАНИИ ЛИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ ВИРТУАЛЬНОГО ОБЩЕНИЯ**

В статье отображены результаты теоретического и эмпирического изучения личностных трансформаций в условиях виртуального общения. Методологической основой исследования является культурно-историческая теория. Результаты эмпирического исследования свидетельствуют о тесной взаимосвязи виртуального общения и эмоциональной сферой личности.

Ключевые слова: виртуальное общение, виртуальная личность, культурно-историческая теория, методология, личностные трансформации.

**Zasyekin A. A. METHODOLOGY OF CULTURAL-HISTORICAL THEORY IN THE
RESEARCH OF PERSONALITY IN THE CONDITIONS OF VIRTUAL
COMMUNICATION.**

The article is focused on the results of theoretical and empirical study of personality's transformations in conditions of virtual communication. The basis for the research is formed by the methodology of cultural-historical theory. The obtained data show strong relations between virtual communication and personality's emotional sphere.

Keywords: virtual communication, virtual personality, cultural-historical theory, methodology, personality's transformations.

УДК 159.9

Киричевская Э. В (г. Киев)

**ПСИХОЛОГИЯ ПРАВОСЛАВНОГО ПОЭТИЧЕСКОГО ТВОРЧЕСТВА
(на основе поэтических произведений В. А. Моляко)**

В рамках розроблюваної концепції Поетичної психології В.О.Моляко розкривається специфіка розуміння сучасної православної поетичної творчості.

Ключові слова: поетична психологія, православна поетична творчість, релігійне світосприйняття, православна духовна традиція.

Постановка проблемы и ее связь с важными научными и практическими задачами. Современные исследования, которые ведутся в рамках концепции Поэтической психологии Моляко В.А. [1], обнаруживают формирование такого явления, как современное православное поэтическое творчество, которое основывается не просто на отдельно взятых стихотворениях духовной тематики, а целом ряде зрелых высокохудожественных произведений, созданных в русле православной духовной традиции.

Это явление, на наш взгляд, следует считать закономерным в силу ряда причин. Во-первых, прошел достаточно длительный промежуток времени с начала демократических процессов в стране, в том числе в сфере свободы слова, совести и вероисповедания, в ходе которого на смену единичным самиздатовским стихотворным сборникам пришли качественные издания, вобравшие в себя жемчужины духовного поиска целого поколения – поколения потерь и обретений духовных основ, поколения отречений, сомнений, метаний, покаяния и возвращения к своим духовным истокам.

Во-вторых, за этот период определился ряд имен писателей и поэтов, уделяющих наиболее пристальное внимание вневременным вопросам бытия, поиску новых духовных опор перед лицом тревог и вызовов нового века. Лучшим образцом в этом вопросе и наилучшим материалом для исследования проблемы православного поэтического творчества нам представляется поэзия В.А. Моляко, человека, осознающего значимость христианских ценностей в жизни отдельно взятого человека и общества в целом.